

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
Februari 1999 - 20e Jaargang, nr. 80

BESTUUR:

Ere-Voorzitter F.Th. Dijkmeester	St. Andriesstraat 77	3811 HT Amersfoort	033 - 472 69 57
--	----------------------	--------------------	-----------------

Voorzitter R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	Telefoon en fax 070 - 368 35 66
----------------------------------	------------------	------------------	------------------------------------

Secretaris Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag	Telefoon en fax 070 - 324 04 47
--	---------------------	------------------	------------------------------------

Penningmeester Fred M. Beukers	Vredenhofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
--	-----------------	-------------------	-----------------

LEDEN:

R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	0164 - 61 34 15
Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 58	2285 BB Rijswijk	070 - 394 14 67
R.M. ten Broek	Burg. de Villeneuve-singel 30	3055 AP Rotterdam	010 - 422 39 14

J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	Telefoon en fax 070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	0174 - 38 21 83

REDACTIE

H.J.M. Brinkman	Jacob Mulderweg 26	2597 BS Den Haag	070 - 354 31 73
-----------------	--------------------	------------------	-----------------

Redactiecommissie

H.J.M. Brinkman, Ch.H. Bartelings, F.M. Beukers, Mevr. M.E.F. Borel Rinkes

Stichting Genootschap Engelandvaarders:

Postbank: 35 95 00
Bank : 54.55.46.826
ABN-AMRO bank - Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in april 1999.
Gaarne hiervoor bestemde copy inzenden vóór 20 maart 1999.

ISSN 1382-8207

Het jaar 1998 is ten einde en het laatste jaar van deze eeuw is begonnen. Ik hoop dat U de laatste dagen van 1998 goed hebt doorgebracht en vooral dat U het nieuwe jaar goed bent ingegaan. Ik wens U en allen die U dierbaar zijn, mede namens de andere bestuursleden, veel voorspoed en goede gezondheid toe voor de rest van deze eeuw.

De herdenking van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina op 21 november in Den Haag werd weer druk bezocht. Aangezien velen niet zo lang daarvoor een aflevering van een pseudo-documentaire over ons Koningshuis hadden gezien werd de rode draad, die door mijn herdenkingsspeech liep, direct herkend, namelijk, het ontbreken van respect.

Al eerder had ik wat gezegd over het gemak waarmee historici de geschiedenis geweld aan doen door alleen op geschreven berichten af te gaan, in plaats van zolang het nog kan, ook getuigen te raadplegen. Nu kan ik daar nog een schepje boven op doen door wat over het gebrek aan respect te zeggen.

Op gevaar af dat er weer iemand opstaat om ons aller gebrek aan waardering voor jongere generaties te hekelen, moet ik toch vaststellen dat er aan de opvoeding van veel jongeren, vooral op het gebied van fatsoen, veel mankeert.

Terwijl ik dit schrijf staan de kranten bol van de demonstratie tegen de invoering van de Euro. Hoe aardig, tot twee keer toe, onze Minister van Financiën een taart in het gezicht werd gegooit.

Natuurlijk een grote foto op de voorpagina en een interview met de demonstranten. Geen journalist die zo'n actie afkeurt als het toppunt van onfatsoen. Dat "moet allemaal kunnen" heet dat tegenwoordig. Het is een schande dat wij dat maar gewoon moeten vinden. Je hoeft toch echt geen "ouwe sok" te zijn om te weten dat fatsoen begint met respect voor de medemens.

Wat zou het leven in Nederland er op vooruitgaan als bij het opvoeden van kinderen wat meer aandacht werd geschonken aan fatsoenlijk gedrag en als de opvoeders dan het voorbeeld gaven in het tonen van respect voor de medemens.

Rudi Hemmes

Jaarlijkse Bijdrage 1999

De in Nederland en België wonende Engelandvaarders en donateurs worden er op attent gemaakt dat zoals voorheen er ook dit jaar een acceptgirobiljet is toegevoegd aan deze Schakel. Dit om de betaling van de jaarlijkse vrijwillige bijdrage eenvoudiger te maken. Het richtbedrag is wederom f 50,-. Voor lezers van de Schakel, die geen Engelandvaarders zijn, zijn dit de kosten voor het abonnement.

Onze inkomsten (er is gelukkig nog steeds een aantal Engelandvaarders dat met een hogere bijdrage de kas spekt) dienen in de eerste plaats om ons "communicatie-medium" te produceren en te verzenden. Daarnaast is er nog steeds een groeiend aantal zieken, die, wanneer ons dat bekend is, van het Bestuur namens U allen een bloemetje ontvangen. De groei van het aantal loopt parallel met het ouder worden van de betrokkenen. En daar waar mogelijk worden attenties verzorgd bij het ook steeds groeiende aantal overledenen. Desondanks hebben wij het weer kunnen redden met uw bijdragen.

- Bij het invullen van de accept-giroformulieren moeten in de daarvoor bestemde vakjes alleen uw eigen Postbankgiro- of bankrekeningnummer en het bedrag van uw bijdrage worden vermeld (niet het giro- of banknummer van het Genootschap). En vergeet niet uw handtekening te plaatsen.
- Degenen die elders in Europa of daarbuiten woonachtig zijn kunnen hun bijdrage in cash (in enveloppe met valuta van het land van vestiging) of per cheque aan de penningmeester verzenden. Let wel: cheques kosten echter aan beide zijden extra geld, de enveloppe met cash slechts één postzegel!
- Het is mij in de afgelopen jaren gebleken dat er óók in het nabije of verre buitenland Engelandvaarders c.q. hun weduwen of andere donateurs in het "Buitenland", rekeningen hebben bij de Postbank of andere Nederlandse bankinstellingen. In deze gevallen is het zowel voor de betalende als ook de ontvangende partijen de eenvoudigste wijze van betalen om gebruik te maken van deze mogelijkheid de jaarlijkse bijdrage en/of deelnamekosten aan Reünies via een overschrijving op de rekeningnummers van ons Genootschap te storten. Postbank: 359500 of ABN-AMRO bank 545546826 ten name van de Stichting Genootschap Engelandvaarders.

De bovengenoemde betalingswijzen kunnen ook worden gebruikt (mits apart vermeld) voor de bestelling van Engelandvaarders dassen en Engelandvaarders schildjes. De prijzen van deze artikelen zijn als volgt:

DE NEDERLANDSE VLUCHTELINGEN IN ZWITSERLAND TIJDENS DE TWEEDE WERELDOORLOG

Vorige week is de eindversie van mijn "De Nederlandse vluchtelingen in Zwitserland tijdens de Tweede Wereldoorlog" gereed gekomen. Het onderzoek voor de scriptie, waarvan een uittreksel in de Schakel is verschenen, werd afgesloten in 1995. Sindsdien zijn er met name in Zwitserland archieven open gegaan en gegevens beschikbaar gekomen. Vandaar deze eindversie, waarvoor het onderzoek in begin 1998 is afgesloten.

Voor Engelandvaarders die er belangstelling voor hebben, zijn nog een aantal exemplaren beschikbaar. De kosten hiervan zijn f 15,- inclusief portokosten.

Jan Staal
Oranje Nassaulaan 62
3708 GE Zeist
Telefoon (030) 692 27 92

ENGELANDVAARDERS GOLFDAG

De vijftiende Engelandvaarders-golfdag zal plaats hebben op de Golfclub de Hoge Kleij te Leusden op 31 mei 1999 (met een gering voorbehoud). Nadere bijzonderheden zullen aan de eerdere deelnemers worden toegezonden. Nieuwe gegadigden (Engelandvaarders, hun echtgenoten, weduwen en partners) kunnen zich opgeven, met vermelding van handicap bij:

K. Bottema
Reviuslaan 34
2343 JR Oegstgeest
Telefoon (071) 515 52 95

Engelandvaarders dassen	prijs	NLG 20,-
	plus porto NL	NLG 3,20
	plus porto Europa	NLG 5,-
	plus porto buiten Europa	NLG 14,-
Engelandvaarders schildjes	prijs	NLG 25,-
	plus porto NL	NLG 5,-
	plus porto Europa	NLG 9,50
	plus porto buiten Europa	NLG 17,-

Het jaar 1999 staat in het teken van de ingebruikname van de Europese munt, de Euro, vanaf 1 januari 2000 kunt u betalen in Euro's. Vanaf 2001 moet u in Euro's betalen! Vanaf 1 januari 1999 kan men reeds giraal in Euro's betalen ook de beurs handelt vanaf die datum in Euro's.

Dan wordt de NLG tegen de dan bekende koers omgerekend in Euro's, de gulden wordt dan ten grave gedragen. Wij zullen proberen U (met name de in het buitenland woonachtigen) daarvoor de gewenste informatie te verschaffen.

Uw Penningmeester wenst u allen veel goeds en een voorspoedig en gezond 1999.

Twee Engelandvaarders. Links Rudi Zeeman, rechts Hugo Visser in Launceston, Tasmanië, Australië. Zij wensen alle Engelandvaarders de allerbeste wensen voor 1999.

Van Bram Grisnigt ontvingen wij de volgende mededeling betreffende de reünie van Engelandvaarders in de Regio Zuid.

Voor de 23 Engelandvaarders en echtgenoten die op 5 november j.l. naar hun vertrouwde stek in Gilze waren gekomen was het weer een heel gezellig dagje uit. Het is altijd een voorrecht om onder het genot van een drankje en hapje met je oude vrienden herinneringen op te halen of zo maar gezellig te praten. Ondanks de lage opkomst was het een bijzonder geslaagde najaars-bijeenkomst. Jammer genoeg loopt het aantal Engelandvaarders dat onze half-jaarlijkse reünies bezoekt, gestadig terug. Oorzaken zijn welbekend: leeftijd/gezondheid, toenemende drukte en files op de wegen en concurrentie (!) van andere soortgelijke evenementen die in onze regio worden gehouden en waar Engelandvaarders elkaar kunnen ontmoeten. Op onze voorjaarsbijeenkomst in 1999 zullen wij het moeilijke besluit moeten nemen of wij de half-jaarlijkse ontmoetingen voor de eeuwwisseling beëindigen of in een ander aangepaste vorm voortzetten.

Wij vertrouwen er op dat wij, in overleg met de dan aanwezige Engelandvaarders, tot een goed besluit kunnen komen.

VOORJAARSREÜNIE 1999

Datum : 15 april (donderdag).
Plaats : Motel van der Valk, Gilze-Rijen.
(afslag Gilze-Rijen op de A 58, afrit 12)
Tijd : Vanaf 10.30 uur, einde 15.00 uur. (thuis vóór de avondspits !)
Programma: Gezellig samenzijn, koffie, drankje, lunch.
Kosten : Voor eigen rekening, redelijke prijzen.
Engelandvaarders van buiten Regio Zuid zijn van harte welkom.

In verband met tafelreservering gaarne tijdig bericht van uw komst aan één van hieronder genoemde contactpersonen:

Cor van Remmen (0165) 53 64 88
Toine Lazeroms (0413) 26 48 84
Bram Grisnigt (0164) 61 94 15

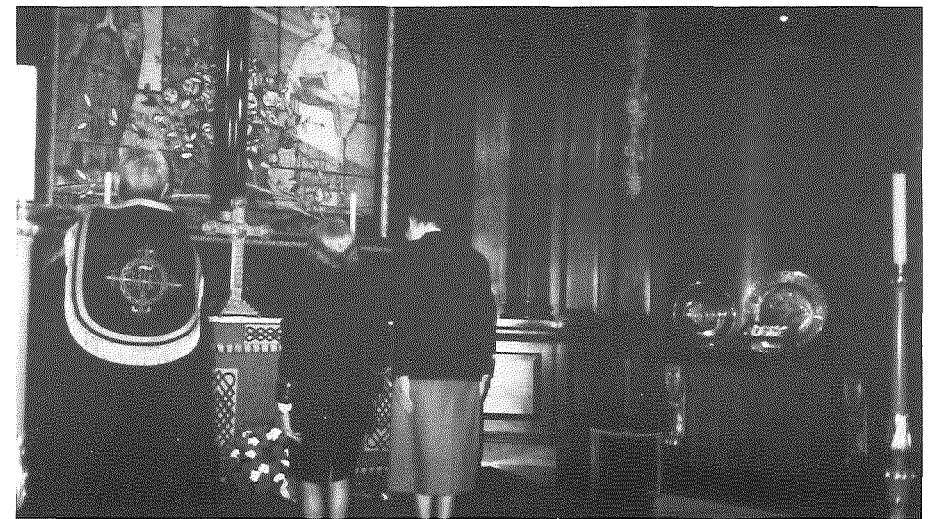
Van oud Marva Hansje van Helden-Kroes ontvingen wij een bijdrage over Remembrance Day 1998.

Hansje was getrouwd met de in 1975 overleden Engelandvaarder en ex Royal Dutch Squadron 320 piloot van Helden.

Zij gaat trouw naar herdenkingen en is ook nog steeds bezig met oud strijders. Op 6 november legde zij en Len de Vries beiden ex Marva's een krans in de Royal Airforce Church aan de Strand in Londen.

Deze kerk werd op 10 mei 1941 verwoest door een Duits bombardement, maar is na de oorlog weer opnieuw opgebouwd met steun van de verschillende geallieerde luchtmachten, inbegrepen de Nederlandse luchtmacht en is ter beschikking gesteld aan de Britse Luchtmacht als Memorial Church. Een plaats van rust in het hart van Londen waar de herinnering bewaard blijft aan hen die in die oorlog hun leven hebben gegeven voor de vrijheid van Europa en Nederland. Op de tegels van de vloer van de kerk zijn emblemen aangebracht van alle onderdelen die in de RAF hebben gediend waaronder ook de emblemen van de Nederlandse Squadrons.

In de nissen zijn Gedachtenisboeken geplaatst met de namen van alle gedurende die jaren gesneuvelde (125000) mannen en vrouwen, waaronder ook veel Nederlandse piloten, de meesten Engelandvaarders.

Kranslegging door Hansje van Helden-Kries en Len de Vries in de Royal Airforce Memorial Church in Londen.

Van Engelandvaarder Jan Buyser ontvingen wij de volgende bijdrage over deze vereniging.

Toen Fred Beukers, door een toevallige opmerking mijnerzijds, uitvond dat bovengenoemde vereniging elk jaar op 4 mei de oorlogsdoden in België herdacht vroeg hij mij daar iets over te vertellen in De Schakel. Echter allereerst wil ik iets zeggen over de vereniging, de VNO.

Als onderdeel van de strijdmacht Montgomery landde de Prinses Irene brigade in augustus 1944 in Normandië. Al vechtend door Noord Frankrijk en België werd op 5 september van dat jaar Antwerpen bevrijd.

Verspreid door België zijn de gesneuvelde leden van de Brigade begraven, evenals andere Nederlandse militairen die actief waren in België gedurende WOII, en die de bevrijding niet meer mochten meemaken.

In september 1949 werd de VNO opgericht, deels ter versteviging van de vriendschapsbanden en de sociale ondersteuning van leden die dit nodig hadden en ook voor het organiseren van jaarlijkse bezoeken aan de graven van de gesneuvelden.

De VNO staat onder Beschermheerschap van Z.K.H. de Prins der Nederlanden, en is trots op het toen uitgereikte vaandel. De twee "harde" eisen voor lidmaatschap zijn:

- Als Nederlands militair gedurende WOII (1939-1953) actief in militaire dienst te zijn geweest.
- In België woonachtig te zijn.

Evenals bij de Engelandvaarders is het aantal VNO leden door "slijtage" verminderd. Van enige honderden in de vijftiger jaren zijn er nu ongeveer 40 leden. Een aardige bijzonderheid is dat van de drie voorzitters die de VNO in de 49 jaren van zijn bestaan heeft gekend alle drie Engelandvaarders zijn, te weten medeoprichter Hyman Roet (nu ere-voorzitter) deed het de eerste 40 jaar, Maarten Le Pools de drie daarna en ondergetekende sinds 1992. Gedurende de eerste jaren reisden onze jeugdige veteranen heel België af om bloemen te leggen op de graven van gesneuvelde collega-strijders. Met het klimmen der jaren werd dit vele reizen bezwaarlijk. De VNO heeft haar zetel in Antwerpen en beperkt zich nu tot twee herdenkingen per jaar in Antwerpen en in Brussel.

11 november

Sinds België besloot de herdenking van eerste en tweede wereldoorlog beiden op 11 november te doen plaats vinden, is er op die dag een groot defilé in het

Stadspark van Antwerpen, waaraan zowel veteranen als huidige Belgische formaties deelnemen. Als dank voor hun aandeel in de bevrijdingsoorlogen nodigt de stad Antwerpen, Engelse, Franse, Poolse en Nederlandse veteranen detachementen uit hieraan deel te nemen. Onze 10 á 15 nog "able-bodied" leden (met vandaal voorop) defileren met de anderen langs de opgestelde eretribune. Voor onze leden is er na afloop een drankje bij de Consul-Generaal, gevolgd door een warme lunch (Belgisch belangrijk) in een plaatselijk restaurant, met de dames. Tijdens de plechtigheid bij het monument in het stadspark legt de Consul-Generaal evenals collega's een krans.

4 mei

Dit is in België een specifiek Nederlandse aangelegenheid. Op de grote Brusselse begraafplaats Evere (nabij het NAVO hoofdkwartier) is een militaire afdeling. Temidden van enige honderden geallieerde gesneuvelden rusten hier 9 Nederlandse militairen. De Nederlandse ambassade organiseert ieder jaar een herdenking op deze zeer stemmige begraafplaats. Hiervoor specifiek uitgenodigd zijn de VNO en de (hogere) Nederlandse militairen van de NAVO. Uiteraard zijn andere belangstellenden ook welkom.

Om precies 12 uur verschijnt onze Ambassadeur (sinds vorig jaar Jhr. mr. E. Röell) en met het gezicht naar een klein monument houdt hij een korte herdenkingstoespraak en legt namens onze regering een krans. Een Nederlandse hoornblazer blaast de Last Post, waarna er twee minuten stilte in acht wordt

genomen. Dan vormt zich een cortège. Voorop de Ambassadeur met de voorzitter van de VNO, begeleid door het Hoofd van de Consulaire Afdeling (die de plechtigheid organiseert).

Daarna de veteranen en de NAVO militairen, gevolgd door de dames en de andere belangstellenden. Bij elk van de 9 graven worden bloemen gelegd door

een veteraan of NAVO militair. Tegenover de bloemenlegger staat onze Secretaris Johan Dieffenbach met het vaandel. Daarna gaat iedereen zijns weegs. Voor onze veteranen met hun dames volgt nog een ontvangst in de statige ambtswoning van de Ambassadeur. Ook hier wordt de dag afgesloten met een warme lunch.

Op initiatief van de Ambassadeur is in 1998 voor het eerst de hoogste klas van de Nederlandse (Juliana) basisschool uitgenodigd om aanwezig te zijn bij de 4 mei herdenking op Evers.

In de week voorafgaande aan de herdenking bezocht ondergetekende de school en besprak in de klas het hoe en waarom van de herdenking, waarbij de betekenis van Veteranen en Engelandvaarders uitvoerig aan de orde kwam.

Het was voor alle betrokkenen een groot succes, en zal, bij leven en welzijn ook in 1999 herhaald worden.

Jan Buyser

P.S. Er wonen in België nog een tiental Engelandvaarders die mogelijk WOII veteraan zijn. Het adres van de VNO secretaris Johan Dieffenbach is Meuleveld 32, 2150 Borsbeek. Tel/Fax 03-322 19 27.

INGEKOMEN MEDEDELINGEN

Van de Evenementencommissie het volgende bericht inzake de data voor 1999 van de maandelijks Engelandvaarders bijeenkomst in de Frederik Kazerne in Den Haag.

4 januari, 1 februari, 1 maart, 12 april, 10 mei, 7 juni, 5 juli, 2 augustus, 6 september, 4 oktober, 1 november en 6 december.

Mochten er veranderingen zijn t.a.v. van plaats en datum, dan zullen die in de volgende Schakel bekend worden gemaakt.

De Schakel 20 jaar.

U zult zich waarschijnlijk afgevraagd hebben waarom op de omslag van de Schakel plotseling februari staat in plaats van januari.

We hebben namelijk iets te vieren want het was in februari 1979 dat onze Schakel voor het eerst verscheen in het bekende blauwe jasje.

Eveneens verscheen onze Schakel voor het eerst in het nog steeds bestaande formaat. Wat wel veranderd is, is het aantal pagina's. Deze eerste Schakel telde 12 pagina's en had nog niet het grote aantal rubrieken.

Echter wel het "Van de Voorzitter".

Menno Kamminga, de toenmalige voorzitter schreef o.m. het volgende in deze eerste uitgave.

"In Nederland verschijnen jaarlijks tienduizenden publikaties van velerlei schakering, instelling en inhoud. Waarom dan een nieuwe publikatie aan deze haast onafzienbare rij toegevoegd?"

Een van de doelstellingen van ons genootschap is het in stand houden en bevorderen van de band die Engelandvaarders bindt. De jaarlijkse reünie, andere evenementen, de regionale bijeenkomsten en de circulaires van de secretaris dragen en droegen ongetwijfeld bij tot het bevorderen van de doelstelling. Het bestuur van uw genootschap is echter tot de conclusie gekomen, dat een publikatie, waarvan het eerste nummer nu voor U ligt, in een behoefte zal voorzien, met name van hen, die in het buitenland vertoeven. Ik ben collega-Engelandvaarder den Ouden dankbaar dat hij de redactie van "DE SCHAKEL" (die voorlopig vier keer per jaar zal verschijnen) op zich heeft willen nemen. Ik doe dan ook een dringend beroep op u allen om desgevraagd, maar als het zo uitkomt ook ongegevraagd, copy voor ons huisorgaan te willen leveren. Mag ik U allen verzoeken uw ingebouwde bescheidenheid en zwijgzaamheid (waarvan ik overigens weinig heb gemerkt) opzij te zetten en op praktische wijze uw gedachten, herinneringen en/of ervaringen op papier te zetten. U zult uw mede-Engelandvaarders hiermee een groot genoegen doen. Ik hoop dat op deze wijze "DE SCHAKEL" als onze schakel zal gaan fungeren".

Menno Kamminga

Voorzitter Genootschap Engelandvaarders.

Dit was dan in enigszins verkorte vorm het voorwoord van de toenmalige voorzitter.

Verder verscheen er in de eerste Schakel een interview met de toenmalige erevoorzitter Harry Peter Linthorst Homan waarin deze zijn visie geeft op de

economie, het Warschaupact en de gebeurtenissen in Afrika. Over Europa zegt hij het volgende op de vraag of hij een mening had over een verenigd Europa: "Natuurlijk moeten we in Europa samengaan, hoewel ik nationaal gezien wel bezwaren zie tegen een te geforceerd tempo van "eenwording" en vervaging van nationaliteiten. Maar we moeten in Europa wel samengaan. Volgens mij bedreigen Europa uit het oosten grote gevaren en hebben velen een te optimistische of te idealistische kijk op wat zich in de landen van b.v. het Warschaupact en in delen van Afrika afspeelt", aldus Harry Linthorst Homan, zoals opgetekend door Gerard den Ouden. Twintig jaar hierna hebben we de eenwording op financieel gebied door de introductie van de Euro op 1 januari dit jaar. Er zijn toch grote vorderingen gemaakt. De werkelijke dreiging uit het oosten is verdwenen, daar staan weer andere dreigingen tegenover. Er is inderdaad een verenigd Europa gekomen, alhoewel niet helemaal van harte in sommige opzichten.

Samenwerking van allen

Het is ook goed te kunnen zeggen dat onze Schakel nog steeds bestaat en nog steeds in een behoefte schijnt te voorzien. Het is ook te danken aan de voortdurende inzet en samenwerking van ons allen, inbegrepen onze drukker Will Baard. Ook hem zijn wij veel verschuldigd. Maar ook onze eerste redacteur Gerard den Ouden die veel heeft bijgedragen ondanks grote moeilijkheden die verband hielden met de produktie. Maar veel lof moet worden toegeswaaid aan onze Fred Beukers die gedurende het grote aantal jaren dat hij de redacteur was steeds "nieuws" wist te verzamelen en dit nieuws op een prettige en duidelijke wijze wist te presenteren. Fred viert ook nog iets anders. Hij is namelijk ook reeds 20 jaar onze penningmeester. Hij heeft dit altijd zeer kundig gedaan en doet dit nog steeds. En natuurlijk al die andere medewerkers die zoveel van hun tijd ter beschikking hebben gesteld om de Schakel te laten verschijnen. Sommigen zijn helaas niet meer in ons midden. Periodieken zoals de onze zijn uiteraard afhankelijk van de medewerking van ons allen. Als ik de Schakels van de laatste jaren doorblader zie ik artikelen van velerlei schakeringen, maar wat sterk naar voren komt in alle verhalen is de avontuurlijke geest die ons allen heeft bezielde dat te doen wat wij nodig vonden ondanks alle moeilijkheden die daaraan verbonden waren. Uit naam van ons allen wil ik die talrijke Engelandvaarders bedanken voor hun bijdragen en tevens allen die van de Schakel ons tijdschrift hebben gemaakt en nog steeds maken. Laten we het zo houden.

H.J.M. Brinkman

Op 11 november j.l. vond in het gebouw van het Algemeen Rijksarchief in Den Haag de overdracht plaats van de z.g. Londense archieven van het Ministerie van Defensie, aan het Algemeen Rijksarchief.

Volledigheidshalve hierbij de officiële naam:

"De archieven van het Ministerie van Defensie te Londen, vanaf 21 augustus 1941 Ministerie van Oorlog te Londen, voortgezet vanaf 20 juni 1945 tot 25 april 1947 als Bureau Londen Departement van Oorlog en de afwikkeling daarvan, alsmede de archieven van de onder verantwoordelijkheid van de Minister van Defensie/Oorlog te Londen vallende instanties en de afwikkeling daarvan".

Wel een mondvol zoals de Secretaris-Generaal van het Ministerie van Defensie, drs. D.J. Barth zei vóór de officiële ondertekening van het protocol van overdracht van dit archief. De Secretaris-Generaal rechtvaardigde zijn aanwezigheid in zijn toespraak tot het groot aantal hoge ambtenaren van Defensie en Rijksarchief, allen specialisten, met de woorden dat de omvang van de Londense archieven 79 strekkende meter bedroeg maar dat het hier vooral ging om het karakter en de inhoud van de archieven. Het unieke van deze archieven is dat zij buiten Nederland tot stand zijn gekomen en dat zij de onderzoeker inzicht geven in de problemen waar de regering mee te kampen had bij het opbouwen van dit archief buiten Nederlands gebied. Verder, en dat is heel belangrijk voor geschiedschrijvers, laten deze archieven ook zien over welke informatie de regering beschikte ten aanzien van bezet Nederland.

Die gegevens zijn o.a. veel besproken zaken zoals het "Englandspiel", het werk van de Inlichtingendiensten en het personeel hiervan, de formatie van de Prinses Irene brigade, promoties en benoemingen van officieren, ook Engelandvaarders. Maar ook de namen van Engelandvaarders die aangesteld werden op bepaalde posten, en van diegenen die b.v. naar Australië vertrokken. Een andere reden waarom drs. D.J. Barth aanwezig wilde zijn bij de overdracht was ook dat er in het verleden nogal wat negatieve berichtgeving was over de manier waarop dit archief werd beheerd en dat niet alles volgens de regels gebeurd zou zijn. Echter dit archief kan de toets van de kritiek glansrijk doorstaan. Barth zwaaide daarom zijn ambtenaren en de samenstellers van de inventaris veel lof toe. De Londense archieven mogen dan een "zwarte" naam hebben en de inhoud geen lichte kost, de inventaris ervan staat in vijf uitstekende geredigeerde delen ter beschikking op de studiezaal van het Rijksarchief.

Voor al Engelandvaarders is het de moeite waard om inzage te krijgen in deze archieven. De promoties, de geschiedenis van de aankomst en het vertrek, veel dat tot op heden niet bekend was en vaak moeilijk te achterhalen

viel, komt aan het licht. De werkwijze van de inlichtingendiensten, het personeel, de teleurstellingen en de frustraties, de oorlogvoering in Europa en in het Verre Oosten, veel daarvan, natuurlijk niet alles, is in dit archief te vinden. Een aanwinst, dat is zeker, voor het Algemeen Rijksarchief maar ook een compliment aan het Ministerie van Defensie voor de uitstekende presentatie en vormgeving van dit unieke archief. Uw redacteur beschouwde het als een voorrecht bij de overdracht aanwezig te zijn geweest.

H.J.M. Brinkman

SCHIPBREUK EN GERED

Vervolg verhaal De Schakel van oktober

De volgende morgen kwam bij Malie de reactie. Zij liep en stond voortdurend te huilen. Een nat betraand gezicht. Iedereen die haar kwam troosten kreeg een versterkte tranenvloed te zien. Ze vond het zelf erg en kon toch niet ophouden. Ik begreep dat toen niet. Iedereen was toch even aardig en vriendelijk. Pas later, veel later trof het mij. De officieren kwamen met ons praten. Zij waren geboren troosters en helpers, maar Malie moest weer een zakdoek van Jean lenen, die ze als een razende voor haar droogde bij alle warme luchtkokers die er te vinden waren. De volgende morgen werd ons verzocht om op het achterdek te verzamelen. We hoorden dat de hoog bejaarde dominee, een hartpatiënt, die in Engeland begraven had willen worden nu een zeemansgraf wachtte. In oorlogstijden mag een schip daarvoor niet stil houden. Diep onder de indruk stonden we in het gelid opgesteld. De wind rukte aan onze kleren en haren. Ja, we hadden soms moeite op de plaats te blijven staan. Captain Higgs hield een korte toespraak en bad namens ons allen. Aller ogen bleven gericht op de smalle kist waar de Engelse vlag overheen gelegd was. Het plankiertje, werd aan het hoofdeinde opgetild en de kist gleed weg en verdween direct in het schuimend schroefwater. Toen was alles voorbij. Misschien vonden de drie wezen nu troost dat hun moeder niet meer alleen was. De storm maakte slapen onmogelijk. Ik hield de

pendelende beweging van mijn zuster in de gaten, maar dan veranderde de wilde beweging en gleed mijn stretcher, beng van de ene kant naar de andere. In de gangen brandden verduisteringslichtjes en ik zag de hutjongen, die de stuurman voor de hondewacht kwam wekken handig mijn heen en weer glijdende slaapstee ontwijken. Bijna direct stapte de stuurman keurig in uniform over de hoge drempel van zijn hut. Hij zag dat ik wakker was en zei: "Sorry about this beastly weather". Ik glimlachte om te laten zien dat ik het hem niet kwalijk nam.

4 Mei. Een zonnige morgen op mijn moeders verjaardag. De boot was aan de kade gemeerd en de passagiers stonden bij de loopplank klaar om aan land te gaan. John kwam naar ons toe. Hij had het telefoonnummer van mijn vader in zijn zak. Later begrepen we dat hij daarmee in overtreding was. "Hope you'll see your father soon". Zijn ogen glimlachten achter zijn ronde brillenglazen. "Good bye and good luck". De dokter en nog enkele anderen namen afscheid met de belofte contact op te nemen. De bemanning bleef nog aan boord en wij, de vijf foreigners ook. Wat zou er met ons gebeuren? Er kwam iemand om onze papieren te bekijken. Ik was de enige zonder pas. Even later mochten we, niet gehinderd door enige bagage debarqueren. We werden verzocht te wachten. We kozen het gras in de zon tussen de madeliefjes. Eindelijk kwamen ze ons halen. Twee mannen en een vrouw in burger brachten ons naar het station. In de trein was een coupé voor ons gereserveerd. Het drietal bleef bij ons en het drong toen tot ons door, dat we onder politie bewaking stonden. Mijn zuster en ik merkten dat nog eens dubbel toen de vrouw ons tot in het toilet wilde begeleiden. Ik protesteerde dat mijn blaas alleen solitair in actie kwam. Ze zag dat het goed was en wachtte buiten de deur. Het was een lange reis en we waren erg moe toen we in het donker Londen bereikten. Op het perron vlak voor de coupé stond een "Black Maria" zoals de Londense politieauto's genoemd worden. In lengte richting de banken. Jean beloofde de volgende dag meteen op te bellen als hij zich bij de Gaulle gemeld had. Régis zat stil naast mij. Tot mijn verbazing had hij de hele weg mijn hand vast gehouden.

We stopten. De jongens moesten er eerst uit. Patriotic school, zo bleek later. Wij reden nog verder naar Nightingale Lane waar Mrs. (ik weet het niet meer) ons ontving. Heel vriendelijk overigens. Ook toen ze ons verzoek om onze vader te bellen moest weigeren. Ze vroeg naar onze nationaliteit. "Oh good. Another Dutch lady arrived to-day. We'll put you in with her". De gangen waren hoog en lang en in de slaapzaal was maar één bed bezet. Daarin lag Yvette Bartlema. De volgende dag begonnen twijfel en onzekerheid te

groeien over of we dit gebouw wel binnen afzienbare tijd zouden mogen verlaten. Uit de gesprekken met Belgische, Franse, Noorse en andere geallieerde vrouwen bleek dat de meesten er minstens drie weken hadden doorgebracht. Alhoewel we enorm prettig bezig gehouden werden wilden we graag weg en aan de slag. Mijn vader had ons in zijn vele brieven naar Buenos Aires geschreven dat er veel werk was waarmee we de goede zaak, de bevrijding van ons land, konden helpen. Het duurde drie dagen tot we door Mr. Slim (?) binnen geroepen werden voor een interview. Malie was maar kort bij hem. Omdat zij tot aan de dag voor ons vertrek in het Zuidwal ziekenhuis in Den Haag had gewerkt, wist zij van de paperassen die wij hadden moeten verzamelen weinig af. Aan mij had Slim een goeie. Zijn vragen werden niet alleen vlot beantwoord. Ik gaf openhartig bijzonderheden over onze straat, onze burens en zelfs over de spaniël van Mr. Wilson, een nabije buurman van Engelse afkomst. Zijn gezicht bleef ondoorgroendelijk. Alsof alles nieuw voor hem was. Later vertelde hij me dat de jonge Wilson een schoolvriend van hem was geweest en dat ik als Duits spion nooit al die details had kunnen weten.

Weer was het afwachten.

Maar John had direct mijn vader gebeld. "Mr. Van der Laan... I'm John Darwell. You don't know me, but your daughters asked me to give you a call. I was on board ship with them and they have safely arrived in England."

"Mr. Who?", zei mijn vader stom verbaasd. John herhaalde zijn boodschap. "Of course, I have to tell you that we had a spot of bother on the way... stilte. But they are really fine sir."

"A spot of bother? Good heavens mr. Darwell. WHAT are you trying to tell me".

"Well sir, the ship was torpedoed but..."

Enfin. Mijn vader moest na dit gesprek even bijkomen. Over vertrekdata van schepen correspondeerde men toen niet en mijn moeder was blijven zwijgen in al haar moedig opgewekte babbelsbrieven.

Er was maar één die nu kon helpen. Pinto.

Drie dagen later kwam Mrs. (ik weet het niet meer) ons zeggen dat we konden vertrekken. Een taxi bracht ons naar een groot gebouw en daar werden we ontvangen door de "Spycatcher" himself.

Hij hield het kort; benadrukte dat wij volgens hem geen spionnen waren, wenste ons succes, en even later reden we als vrije mensen door Londen naar Nottinghamgate waar mijn vader ons wachtte en omhelsde. En mijn moeder?

Zij had in een droom mijn seinen opgevangen. Vanaf een hoogte keek zij neer op een watervlakte, waar veel wrakhout rond dreef en ze hoorde mijn stem, die steeds herhaalde, je kunt ons niet zien, maar we maken het goed. Een

goede vriendin, die ik Jeanne zal noemen had van Engelse vrienden gehoord dat de "Port Victor" getorpedeerd was en dat er 17 mensen bij omgekomen waren. Zij moest die boodschap over gaan brengen en wel direct.

Zo belde ze 's morgens aan de Calle Pasteur 123. Mijn moeder schrok, dacht dat er bij haar iets vreselijks gebeurd moest zijn. Vooral toen Jeanne in tranen uitbarstte en eerst geen woord kon uitbrengen. De kinderen zijn getorpedeerd kwam er eindelijk uit. Als vrouw van een journalist was er voor mijn moeder maar één weg. De krant. De "Buenos Aires Herald". Hoed op: jas aan: lift naar beneden. Taxi!... Het gebouw binnen. "Just a moment Mrs. van der Laan. Here we have the list of survivors. Now let's see".

We stonden niet op de lijst. De hele dag bleven ze, opdat ze alle telegrammen direct konden zien. De volgende dag weer niets.

Na, samen met Jeanne, die haar geen ogenblik alleen had willen laten, vijf dagen op de krant te hebben doorgebracht kwam eindelijk de lijst waar ook Malie en ik op stonden.

Toen wij bij Koningin Wilhelmina op de thee waren en onder de oude bomen in Maidenhead dit relaas deden, bleef Zij ons lang aankijken en zei toen bedachtzaam: "Uw moeder zal hem wel geknepen hebben".

Mv. P.J. Lousada- van der Laan

ALLIES IN A BIND (2)

Het is merkwaardig dat een publicatie over de geschiedenis van de Nederlanders in Australië tijdens de periode 1942 - 1945 zo lang op zich heeft laten wachten. Het is te danken geweest aan de nieuwsgierigheid van een Australier Jack M Ford verbonden aan de Universiteit van Queensland in Brisbane dat in 1996 een boek verscheen dat een bewerking was van een doctoraal proefschrift van de hand van Ford.

Voor het publiceren van dit proefschrift in boekvorm was geen geld beschikbaar, terwijl er ook weinig interesse was bij uitgeverij in Australië en Nederland. Dank zij de voorzitter van de NESWA, de Netherlands ex Servicemen and Women Association in Queensland, is het er toch van gekomen.

De keuze gemaakt

De eerste kennismaking met het boek is een vraag die door de auteur op pagina 5 wordt gesteld. Hij vraagt zich af wat er gebeurd zou zijn als Australië gekozen had om volledig achter Nederland te staan bij de bevrijding van Nederlands - Indië en zich dan gekeerd had tegen Sukarno en Hatta en hun onafhankelijkheids verklaring in augustus 1945. Misschien was het resultaat geweest, zo vraagt Ford zich af, dat de relaties van Australië met Indonesië nog moeilijker zouden zijn geweest dan zij naderhand zijn geworden...

Een hypothetische vraag natuurlijk maar het geeft wel aan dat de beslissing van de toenmalige Australische regering om in 1945 Nederland te laten vallen als een baksteen misschien toch zijn voordelen heeft gehad voor Australië, beweert auteur Ford.

Collaboratie met Japan

Voor velen na de oorlog was de collaboratie van Sukarno met de Japanse bezettingsmacht onverteerbaar ook voor veel Indonesiers, dit wordt wel eens vergeten. Zelfs vlak na de capitulatie van Duitsland in mei 45 sprak Sukarno over Hitler als een groot man die veel had gedaan voor zijn land. Sukarno was de grote promotor van de anti-geallieerde propaganda machine en heeft vele miljoenen van zijn landgenoten opgeroepen dienst te nemen bij het Japanse leger als arbeiders, de z.g. romusha's. Miljoenen zijn op verschrikkelijke wijze omgekomen door deze pro- Japanse politiek van Sukarno. Sukarno is ook de enige collaborateur geweest die na de oorlog is gehandhaafd door de geallieerden. Het kleine uitgeputte Nederland was een gemakkelijk doelwit voor de oorlogsmoeheid van de andere grootmachten. Terwijl Australië zich eveneens profileerde als een soort grootmacht tegenover Nederland vooral door toedoen van de toenmalige Australische minister van Buitenlandse Zaken Herbert Vere Evatt, naderhand verguisd in eigen land, die in al zijn uitspraken duidelijk liet merken dat Nederland geen enkele rol meer te spelen had in het voormalige Nederlands-Indië na het einde van de oorlog. Hij zei onder meer "dat de bevolking van Indonesië niet verteld kan worden dat de oorlog werd gevochten om de Nederlanders weer terug te laten komen". De Nederlanders, zei Evatt, "hebben dit land opgegeven zonder er voor te vechten en het is zeer onwaarschijnlijk dat zij dit land weer zouden kunnen regeren na de oorlog. Australië zou over dit eilandrijk moeten regeren", zo beweerde Evatt in een toespraak tot het Allied Political Warfare Committee, reeds voor het eind van de oorlog. Daarbij vergetende dat het dank zij de enorme krachtsinspanning van Nederland, de Nederlandse marine, en de Nederland-Indische luchtmacht is geweest dat Australië geen Japanse invasie heeft gehad. De totale

inspanning voor de verdediging van Australië door Nederland en de Nederlandse strijdkrachten was na de Amerikanen groter dan alle andere geallieerde landen, inbegrepen het toenmalige moederland, Groot Brittannië, zegt Ford.

Tegenstellingen en ruzies

Het boek doorlezend komt men tot de conclusie dat er hier twee landen bezig zijn geweest, vooral tegen het einde van de oorlog, elkaar het leven zuur te maken. Kleine pesterijen, vervelende memo's, het niet beantwoorden van brieven die opheldering verzochten. Het eigengereide gedrag van veel Nederlandse instanties en de eigenaardige houding van Australië ten opzichte van een bondgenoot en mede-strijdgenoot.

De 'White Australia' politiek

Vaak waren het kleine zaken, maar wat eveneens een rol speelde was de angst van Australië te worden overspoeld met donkergekleurde Nederlanders uit Nederlands-Indië en de andere Nederlandse gebiedsdelen in Zuid Amerika. Australië had nog steeds de angst dat het overspoeld zou kunnen worden door mensen met een andere huidkleur. Die angst heeft een grote rol gespeeld in de betrekkingen van Australië met Nederland. en de gemachtigde van Nederland, de Nederlands-Indische regering. Deze Nederlands-Indische regering was de enige regering in ballingschap op Australisch grondgebied en het plan was om na het spoedig verwachte einde van de oorlog in Europa een grote troepenmacht in Australië op de been te brengen voor de bevrijding van Nederlands-Indië. Dat er onder deze troepenmacht zich vele niet blanke Nederlanders zouden bevinden was de grote angst bij de toenmalige Australische Labor regering. Er waren al tijdens de oorlog bedenkingen gerezen tegen het grote aantal Indonesische militairen in dienst van het KNIL dat zich op Australisch grondgebied bevond. Maar ook, zo verklaart Ford, was er enige twijfel gerezen omtrent Nederlandse militairen die uit Engeland waren gekomen om deel uit te maken van de strijdkrachten die tegen Japan zouden worden ingezet. Velen waren van z.g. Indische afkomst. Deze obsessie met een 'white' Australië heeft vele jaren geduurd en het was eerst in 1973 dat Australië onder de eerste Labor regering sinds 1949 de 'White-Australia' politiek definitief de rug toekeerde. Het was ironisch dat het eveneens een Labor regering was, die een eind maakte aan deze politiek.

(wordt vervolgd)

HJMB

ADRESSENBESTAND

ADRESSENBESTAND Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 12 op de adressenlijst van 15 februari 1996.

Overleden:

Mey van der J.W.J.	Hilversum
Speyer H..	Amsterdam
Trip Jhr. C.F.E.	Neerpelt (België)

Verhuisd:

Bonda B.	Verlengde Stationsweg 55	9471 PK Zuidlaren
Dien D.	van Delftstraat 6	2015 BM Haarlem
Dijckmeester F.Th.	St. Andriesstraat 61	3811 HT Amersfoort
Eigeman J.	Marktstraat 1/29	8224 MA Lelystad
Heemskerk C.	Bucutiweg 19a	Kas Paloma, Aruba N.A.
Josso P.	Augusta County Estate	Cluster Box 3650, Hillcrest 3650
	Kwazulu Natal	Rep. Zuid Afrika
Kadt S.R. de	"Dennenheuvel"	
	Herenweg 8/apt 1	2104 MK Heemstede
Levi-Mendels Mw. G.C.	Kennedylaan 16	3533 KJ Utrecht
Roosendaal J.C.	50/155 Warrigal Road	Burwood, Victoria 3125
		Australië
Surendonk C.J.W.	"Dennenheuvel"	
	Herenweg 8/apt 2	2104 MK Heemstede
Teensma P.J.	Langestreek 52	9166 LD Schiermonnikoog
		(Postbus vervallen)

Nieuw toegetreden:

Altenburg D.C.	Monsterstraat 8	5049 DN Tilburg
----------------	-----------------	-----------------

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

Mevr. M. E. F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279
	2597 GG Den Haag
	Tel./Fax (070) 324 04 47